

## MUSIQANING BOLA HAYOTIDAGI AHAMIYATI

**Allabergenova Nafosat Shuhratovna**

Urganch shahar 3-sonli bolalar musiqa maktabi

**Annotatsiya:** Maqolada bolalarga musiqiy talim berishning ahamiyati va ularni tarbiyalashdagi o'рни yoritilgan. Maqolada musiqa maktablarida klassik musiqaga o'rgatish metodikalari, mashg'ulotlarni olib borish tizimi, farzandlarimiz bilan ishlash usullari to'g'risida malumotlar va xulosalar bayon qilingan.

**Kalit so'zlar.** Solfedjio, klassik musiqa, musiqa asboblari, cholg'u, darslar, nota, fikrlash, ijodkorlik.

Qadim zamonlardan hozirgi kungacha musiqa inson hayotida doimo mavjud bo'lib, u butun umri davomida unga hamroh bo'ladi. Musiqa hayotimizning fiziologik va psixologik jihatlariga ta'sir qilishini uning nafas olish va yurak urish tezligiga, qon bosimi va energiyaga, immunitetni oshirishga ta'sirini isbotlovchi ko'plab tadqiqotlar tasdiqlaydi. Shu bilan birga, u odamni stress holatiga, tajovuzkorlikka, apatiyaga va tinchligining buzilishiga olib kelishi mumkin. Hozirda bolalarni musiqa o'rganishga yuborish juda moda edi va har bir ota-ona o'z farzandini, uning xohishidan qat'i nazar, musiqa maktabiga yozishga harakat qiladi.

**Bolalarga musiqa o'rgatish kerak.** Har bir bola musiqaga ozgina bo'lsa ham bog'liq bo'lishi kerak. Bu musiqa asbobida chalish, qo'shiq aytish, tinglash, raqsga tushish bo'lishi mumkin. Hech bir aniq fanlar, til o'rganish yoki sport sizning dunyoqarashingizni musiqa kabi kengaytirmaydi. Biz musiqa asbobini chalayotganimizda, miyamizning odatda uxlaydigan yoki unchalik faol bo'lmagan qismlari ishlay boshlaydi. Aslida, biz bir vaqtning o'zida tana, eshitish, ko'rish va bir nechta xotira turlaridan foydalanamiz.

Qadimgi davrlarda ham dostonlarni ijro etgan baxshilar juda hurmatga sazovor bo'lgan. Keyinchalik, musiqa inson hayotining ajralmas qismiga aylanganda, musiqa darslari tashkil qilingan.

Klassik musiqa bilan tanishilgach, bolada zo'r did va yangicha fikrlash, ijodkorlik, go'zallik tuyg'usi shakllanadi, u yomon musiqani yaxshidan ajrata boshlaydi, oddiy odamga ko'rinmaydigan nozikliklarni eshita boshlaydi. Bola musiqa bilan muloqot qilish tajribasini hayotning boshqa sohalarida sezmasdan qo'llaydi. Tarixdan musiqani jiddiy o'rgangan taniqli odamlarning ko'plab misollarini keltirish mumkin. Musiqa tufayli Albert Eynshteyn juda ko'p ilmiy kashfiyotlar qildi, Grigoriy Perelman skripka chalgani uchun Puankare gipotezasini isbotladi, Maks Plank esa pianino chalish qobiliyatini rivojlantirib Nobel mukofotiga sazovor bo'ldi. Bu yerda musiqa darslari yoqimli yoki bachkana bo'lmasligi kerakligini tushunish muhimdir. Ha, bu og'ir aqliy va jismoniy mehnat, lekin buning natijalari, albatta, quvonch keltirishi kerak.

Musiqa maktabda bolalar yanada tizimli ta'lim oladilar - bola tanlangan cholg'u, solfejio, musiqa adabiyoti va xor bo'yicha mashg'ulotlarga qatnashishi mumkin bo'ladi. Ushbu fanlarning barchasi bir-birini to'ldiradi va birgalikda rivojlantiradi. Harflarni bilmasdan chet tilini o'rganish mumkin bo'lmaganidek, nota yozuvlarini bilmasdan turib, o'ynash yoki qo'shiq aytishni professional tarzda o'rganish mumkin emas. Uyda ta'lim o'zining afzalliklariga ega. Siz individual

yondashuv bilan o'zingiz uchun mos o'qituvchini tanlashingiz mumkin. Asbob darslari solfejio bilan birlashtirilishi mumkin. Musiqiy talimning eng boshida notalarni o'rganish cholg'u chalishni o'rganish bilan parallel ravishda sodir bo'ladi. Solfejioni o'rganmasdan o'rganishni tasavvur qilib bo'lmaydi. Bu mavzu eshitish, e'tibor va xotirani rivojlantiradi. Shuningdek, siz o'zingizning ish jadvalingizni yaratishingiz va ma'lum bir joyda shug'ullanishingiz mumkin. Sizda testlar yoki imtihonlar, muddatlar, majburiy dasturlar yoki kontsertlar bo'lmaydi. Bu yerda siz bolangizga mos keladigan narsaga tayanishingiz kerak.

Agar bola endi musiqa o'rganishni xohlamasa, uni majburlashdan foyda yo'q. Lekin buning sababini aniqlash muhim: o'qituvchi bilan muammolar, qiziqishlarning o'zgarishi. U shunchaki charchagan va qisqa tanaffus qilish kerak bo'ladi. Ammo, agar biz kasbiy ta'lim haqida gapiradigan bo'lsak, qoida tariqasida, 12-15 yoshga kelib, bola musiqa fanlari u uchun qiziqarli ekanligini aniq tushunadi va u o'z hayotini ushbu soha bilan bog'lashni xohlaydi. Agar darslar endi zavq keltirmasa, siz bosim ostida o'qitmasligingiz kerak. Klassik musiqaga bo'lgan umumiy qiziqishni o'zingizning namunangiz, kontsertlarga, musiqiy chiqishlarga birgalikda borish yoki uyda musiqa tinglash orqali qo'llab-quvvatlashingiz mumkin. Buni bosimsiz qilish muhimdir.

Avvalo, ota-ona farzandiga o'rnak bo'lishi kerak. Agar ota-onalar uyda klassik musiqa hech qachon eshitilmasa, bolangiz uni sevishi dargumon. Erta bolalikdan klassikalarni tinglashga qo'ying, bu bolaning hayotining birinchi kunlaridan boshlab amalga oshirilishi mumkin. Ona va chaqaloq tug'ruqxonadan kelishini kutayotganda, yangi tug'ilgan chaqaloqlar uchun musiqani zaxiralang.

3 yoshdan boshlab siz kamida 30 daqiqa davomida kontsertlarga borishni boshlashingiz mumkin. Farzandingiz kontsertdan zavq olishini ta'minlash uchun oldindan tayyorgarlik ko'rishingiz kerak:

- klassik qo'shiqlarning majmuini yaratish va ularni, masalan, nonushta paytida yoki yotishdan oldin ijro etish;
- kontsertni tanlashga noziklik bilan yondashing - agar dasturda, masalan, bir soatdan ko'proq davom etadigan maqomlar bo'lsa va simfoniya o'rtasida qoldirish juda muammoli bo'lsa, bola xursand bo'lishi dargumon. Klassika bilan birinchi tanishuv haqida gapiradigan bo'lsak; "engil" klassikalarni tanlash yaxshidir va agar kontsert dasturiga allaqachon tanish bo'lgan asarlar kiritilgan bo'lsa, bu yanada osonroq bo'ladi. bolaning musiqani yangi muhitda idrok etishi;
- internet tufayli siz boradigan konsert zali va chalinadigan musiqa asboblari bilan oldindan tanishishingiz mumkin;
- kontsertga borish uchun yoqimli marosimlarni o'tkazishga harakat qiling - chiroyli va ayni paytda amaliy kostyumlar yoki ko'ylaklar tanlang, o'zingizni va bolangizni kontsertdan oldin yoki keyin sevimli kafega tashrif buyurish bilan mukofotlang, musiqachilar uchun gullar sotib oling va bolangizga sovg'a bering.

Farzandingiz bilan suhbatlashishni va o'z taassurotlaringiz bilan o'rtoqlashishni unutmang. Bola yig'lashi yoki uxlab qolishi yoki: "Ona, men zerikdim, uyga ketaylik" desa siqilmang. Asosiysi, siz bularning barchasini birinchi navbatda bola uchun qilyapsiz va har bir konsert u uchun taassurot va kashfiyotlarga to'la yorqin voqea ekanligini unutmang.

Agar siz musiqani tushunmasangiz-u, lekin bolangizga yo'l-yo'riq ko'rsatmoqchi bo'lsangiz va bolaligidan musiqaga muhabbat uyg'otmoqchi bo'lsangiz, mutaxassis - musiqachiga murojaat qilganingiz ma'qul. Ko'pincha musiqachilar o'z bloglarida qanday musiqa tinglashni va qanday kontsertlarga borishni tavsiya qiladilar. Va unutmangki, siz farzandingiz uchun o'rnaksiz - ma'lum bir yoshga qadar siz tinglagan narsangiz u uchun asosiy yo'l-yo'riq bo'ladi.

Darslarni qachon boshlash haqida aniq ko'rsatma yo'q, lekin eng maqbul yosh 5-6 yosh deb hisoblanadi. Shu vaqtgacha bolani mumtoz musiqa bilan tanishtirish, uning cholg'u asboblariga qiziqishi bor-yo'qligini, qo'shiq aytishni yoqtirishini kuzatish kerak. Musiqa bilan tanishish uchun ko'p vaqt ajratiladigan eng qulay muhitni yaratish kerak.

Konsertga borish siz va farzandingiz uchun yoqimli taassurotlar va his-tuyg'ularni qoldirishi kerak. Va asosiysi, eslab qolishdir. Oyiga kamida bir marta kontsertlarga borishga harakat qiling, bu ajoyib oilaviy mashg'ulot. Endi har qanday lazzat va byudjet uchun, shu jumladan bepul dasturlarning juda katta tanlovi mavjud. Filarmoniyalar bolalar uchun juda yoshligidanoq ta'lim kurslarini o'tkazadilar va mutaxassislar jonli ijrolarni tinglash va turli yoshdagilar uchun, hatto onlayn tarzda birlashtirilgan original kurslarni o'tkazadilar.

Men bolalar bilan darslarni vaqt sinovidan o'tgan klassik musiqaning asarlari bilan tanishtirishdan boshlayman. Motsart, F. Shopen, J.Gaydn, J.S. Bax, A. Vivaldi, A. Korelli. Musiqani qayta ishlash yoki boshqa qo'shimchalarsiz asl ijrosida tinglash muhimdir. Agar siz biron bir asarni yoqtirmasligingizni his qilsangiz, uni tashlab yuborishga shoshilmang, boshqa bastakorni qidirib ko'ring. Bu ko'pincha musiqa tinglash tajribasini keskin o'zgartiradi. Hozirda bolalar uchun musiqa haqidagi ko'plab kitoblar sotilmoqda. Faqat tinglash emas, balki bu haqda gapirish ham muhimdir. Bastakorlar, ularning taqdirlari haqida o'qing, bolangizni musiqaning rivojlanish tarixi bilan tanishtiring. Hammasi birgalikda tasir qiladi.

Klassik musiqa bizni hamma joyda o'rab oladi: u kafelarda, kinoteatrlarda, ko'chada, savdo markazlari va do'konlarda yangraydi. Bu uzoq vaqtdan beri hayotimizning ajralmas qismiga aylandi. Musiqa nafaqat san'at turi, balki asosiy zavqlardan biridir. Klassik musiqa bizga boshqa hech qayerda erisha olmaydigan his-tuyg'ularni beradi, hissiy palitramiz boyitiladi, tafsilotlarga e'tibor kuchayadi. Neyrologiya va psixolingvistika sohasidagi mutaxassis Tatyana Chernigovskaya shunday deydi: "Musiqani hammaga o'rgatish kerak!"

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Музыкальный словарь Гроува. Пер. с англ., ред. и доп. докт. иск. Л. Акопяна - М., 2001.
2. Сапонов М.А. Менестрели. Книга о музыке средневековой Европы. -М., 2004.
3. Trigulova A. Xorijiy musiqa adabiyoti (o'quv qo'llanma). - T., 2009.
4. Кириллина Л. Гендель. Жизнь замечательных людей. -М.: Молодая гвардия, 2017.
5. Qodirov M. An'anaviy teatr dramaturgiyasi. - T.: "Yangi asr avlodi", 2006. 6.Qodirov M. Temuriylar davri tomosha san'atlari. — T., "SAN'AT", 2007.